

2. Крисоватий А. І. Інституційне середовище фіскального регулювання соціально-економічних процесів / А. І. Крисоватий, Т. В. Кошук // Фінанси України. — 2011. — № 9. — С. 18–32.

3. Соколовська, А. М. Податкова політика в Україні у контексті її впливу на розвиток економіки / А. М. Соколовська // Фінанси України. — 2009. — № 9. — С. 65–81.

4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI (із змінами та доповненнями)/офіційний портал Верховної Ради України // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

УДК 336.14

Кондратюк Сергій Якович,

канд. екон. наук, доцент, заступник
завідувача кафедри фінансів ДВНЗ,
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»;

Дзюбенко Любов Миколаївна,

канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри економіки підприємств ДВНЗ
«Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ЯК ГОЛОВНИЙ ПРІОРИТЕТ В БЮДЖЕТНІЙ РЕФОРМІ

Сутність бюджетної децентралізації полягає у забезпеченні фінансової автономії місцевого самоврядування [1-2]. Втілення бюджетної децентралізації передбачає існування наступних базових чинників:

- ✓ наявність кількох рівнів влади із чітким розмежуванням повноважень;
- ✓ достатність наданих повноважень місцевим органам влади й місцевому самоврядуванню в межах своїх територій, у тому числі й нормативно-правового регулювання;
- ✓ центральний уряд має сприяти вільному переміщенню товарів, послуг і факторів виробництва між територіями;
- ✓ наявність жорстких бюджетних обмежень для всіх рівнів влади;
- ✓ наявність відповідальності та інституційних гарантій, щоб розмежування повноважень між рівнями влади мало стійкий і довгостроковий характер.

Бюджетна децентралізація актуалізує виконання принципу партнерства, кооперації і координації між рівнями влади шляхом прозорих, формалізованих і зрозумілих процедур взаємодії, які забезпечують не тільки відповідальність органів публічної влади, але й мотивують їх на підвищення ефективності управління публічним сектором. Місцеві посадовці повинні відповідати за свої дії, щоб не мати можливість перекласти свою низьку якість управління фінансами на центральну владу, їх недостатню фінансовому підтримку і недосконалу податкову політику.

Податкові повноваження органів державної і місцевої влади й місцевого самоврядування як їх компетенція з оподаткування, встановлюється законодавством. Ця компетенція насамперед полягає в установленні податків, умов їх стягнення та мобілізації. Рівень децентралізації податкових повноважень

залежить від закріплених за владою податків і податкових повноважень, а також від ступеню обмеженості прав центральної влади, обласних і районних державних адміністрацій щодо реальності місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування повинне мати як мінімум повноваження із встановлення місцевих податків і зборів та додаткових податкових ставок на окремі загальнодержавні податки, а також не менш ніж одне істотне власне податкове джерело.

Загальнопоширеною практикою є закріплення за місцевими рівнями влади податкових повноважень з малозначимих податкових джерел – місцевих податків і зборів, а також платежів за місцеві послуги, щоб їх повноваження дозволяли покривати видатки з надання публічних благ. Більш вищий рівень місцевої влади не може мати прав на встановлення податкової бази і максимального рівня ставки місцевих податків, які є компетенцією місцевого самоврядування.

Найважливішим завданням при закріпленні податкових джерел є відповідність податків функціям центральної чи місцевої влади. Алокаційній функції відповідають непрямі податки, які не залежать від циклічних коливань та їх закріплюють на всіх рівнях влади. При закріпленні податкових джерел важливо, щоб податкові повноваження органів місцевої влади й місцевого самоврядування не обмежували переміщення ресурсів, не спотворювали ринкове поводження виробників і споживачів, а також не дозволяли експортувати податковий тягар на сусідні території. Тому податки, бази яких є мобільними (наприклад, податок на прибуток підприємств) або розподілені вкрай нерівномірно між територіями (наприклад, плата за природні ресурси), варто залишити загальнодержавними, тобто закріпити за центральною владою. Місцевій владі варто передати немобільні податки, які не переміщуються з одної території в інші. Типовими загальнодержавними податками центральної влади є мито, рента, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, податок на багатство, податок на нерівномірно розташовані природні тощо.

Типово місцевими податками місцевого самоврядування є податки на нерухомість, землю, роялті, місцеві збори (наприклад, збір на вивіз сміття), платежі за надані послуги бюджетними установами тощо. Місцеве оподаткування, база і/або граничний розмір ставок місцевих податків має встановлювати місцеве самоврядування разом із затвердженням бюджету. Закон не повинен обмежувати місцеве самоврядування на встановлення зборів і плати місцевого значення, які мають не постійний характер.

Ряд податків можуть бути одночасно закріплені за різними рівнями влади відповідно до виконуваних функцій та фіскальної еквівалентності публічних благ. Зокрема - це акцизи, рівномірно розподілені природні ресурси, екологічний податок, окремі види бізнесу (малий, гральний).

При обмеженості найважливіших джерел податкових доходів, які переважно закріплюються за центральним рівнем, багато країн на місцевих рівнях влади стали використовувати додаткові податкові ставки, насамперед до загальнодержавних податків на доходи фізичних осіб, прибуток корпорацій й універсального акцизу. При цьому місцева влада має право встановлювати

додаткову ставку податку, а Уряд має податкове адміністрування і контроль за величиною цієї ставки. Місцева влада має право встановлювати додаткові ставки до податку на доходи фізичних осіб в Бельгії, Канаді (за винятком Квебека), Данії й Ісландії. У Португалії місцева влада має право вводити додаткову ставку до податку на прибуток корпорацій в розмірі до максимальної ставки 10 %. У США окремі штати ввели місцеві додаткові ставки до податку із продажів. Таким чином, використання додаткових ставок до загальнодержавних податків дозволяє поєднати переваги централізованого управління податковою системою і переваги децентралізації окремих податкових повноважень місцевій владі.

При цьому, запорукою успіху децентралізації податкових повноважень має бути бюджетна реформа, яка базується на трьох первинних складових:

- територіальна реформа;
- адміністративна реформа разом із одночасною люстрацією влади;
- децентралізація публічного адміністрування, що включає передачу повноважень, ресурсів, відповідальності на рівень місцевого самоврядування. Головним спрямуванням децентралізації податкових повноважень в Україні має стати встановлення принципу фіскальної ефективності, що передбачає вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку територій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Moldovan O. O. Fiškálna decentralizácia: Skúsenosti efektívnej reformy na Slovensku pre Ukrajinu / O. O. Moldovan. – Prešov : ADIN, Research Centre of the Slovak Foreign Policy Association, n.o. (RC SFPA), 2010. – 42 с.

2. Молдован О. О. Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія / О. О. Молдован. – К. : НІСД, 2011. – 380 с.

УДК 336.226.11

Коробкіна Наталія Геннадіївна,
аспірант кафедри фінансів Національного
університету ДПС України
Науковий керівник: д.е.н., професор
Андрущенко В. Л.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

При побудові ефективної податкової системи, яка б стимулювала розвиток господарства та адекватно реагувала на зміни у виробничому та невиробничому секторах економіки, необхідно враховувати роль прямих та непрямих податків, а також їх співвідношення, яке повинно відповідати етапові економічного розвитку країни. Механізми прямого оподаткування мають бути наділені властивостями еластичності та мобільності з метою їх ефективного функціонування, реалізації регуляторного потенціалу та відповідності принципам оподаткування. Вагоме місце серед системи прямого оподаткування займає податок на доходи фізичних осіб.

Його важливість заключається у тому, що саме доходи фізичних осіб є джерелом фінансування дохідної частини місцевих бюджетів. Ураховуючи